

Маєтки родини Кочубеїв
на території Чернігівської
та Полтавської губерній

Село Диканька Полтавський повіт Полтавська губернія (Диканський р-н, Полтавська обл.)

Універсалом гетьмана Івана Мазепи від 20 листопада 1687 року Василь Леонтійович Кочубей, генеральний писар, отримав у своє володіння с. Диканьку Полтавського полку. Особлива роль у розбудові села належала правнуку В.Л. Кочубея – Віктору Павловичу (1768-1834) – князю, державному діячу Російської імперії. Саме він наприкінці XVIII ст. на території садиби у Диканьці розпочав будівництво величного палацово-паркового комплексу, який за красою не поступався відомим західноукраїнським аналогам. Генеральний план забудови садиби розробив і втілював у життя архітектор Микола Львов. Головною спорудою став мурований двоповерховий палац, довжиною майже півкілометра. Будівля виділялася масивними фасадними колонами, широкими балконами і відкритими верандами, та налічувала понад сто прекрасно оздоблених і обставлених кімнат. Серед них були бібліотека, бальна зала, оранжерея.

Навколо палацу розташовувався чудовий парк з охайно підстриженими газонами та мальовничими клумбами. До складу парадної частини входили будинки для гостей, діяла пошта, для якої було споруджено двоповерховий мурований будинок. На території маєтку знаходився кінний двір з манежем, зоопарк. Останнім власником палацу в Диканьці був онук В.П. Кочубея – Віктор Сергійович (1860-1923) – князь, генерал – лейтенант, генерал – ад'ютант за правління імператора Миколи II. В часи революційних подій 1917 році палац пограбували та спалили, а самого господаря заарештували, проте згодом звільнили. Деякий час князь В.С. Кочубей з родиною проживав у Києві, а потім разом з родиною емігрував за кордон, де і помер 1923 році.

До сьогодні від палацу Кочубеїв у Диканьці не залишилось навіть фундаменту. На території маєтку знаходяться будинки місцевих жителів з присадибними ділянками.

Палац Кочубеїв у Диканьці. Фото початку XIX ст.

**Портрет Віктора Павловича Кочубея (1768 - 1834 рр.).
Художник Франсуа Паскаль Сімон Жерар. 1809 р.**

Село Згурівка Полтавська губернія Прилуцький повіт (Згурівський р-н, Київська обл.)

У володіння родини Кочубеїв Згурівка переходить у 1824 році. Аркадій Васильович Кочубей (1790-1878) одружується на Софії В'яземській і отримує село як посаг за дружиною. Новий власник значно розширив свої володіння і зробив Згурівку центром своїх маєтностей. До Згурівки з Старої Гути, що неподалік Глухова, було перевезено панський будинок. Через рік Аркадій Васильович Кочубей розширює площу будинку, а також будує дім для гостей та господарські будівлі. У 1837 році садівник – швейцарець насадив навколо будинку чудовий парк з рідкісних порід дерев, які були завезені з Східної Азії та Північної Америки. На території розкішного парку знаходились альтанки для відпочинку.

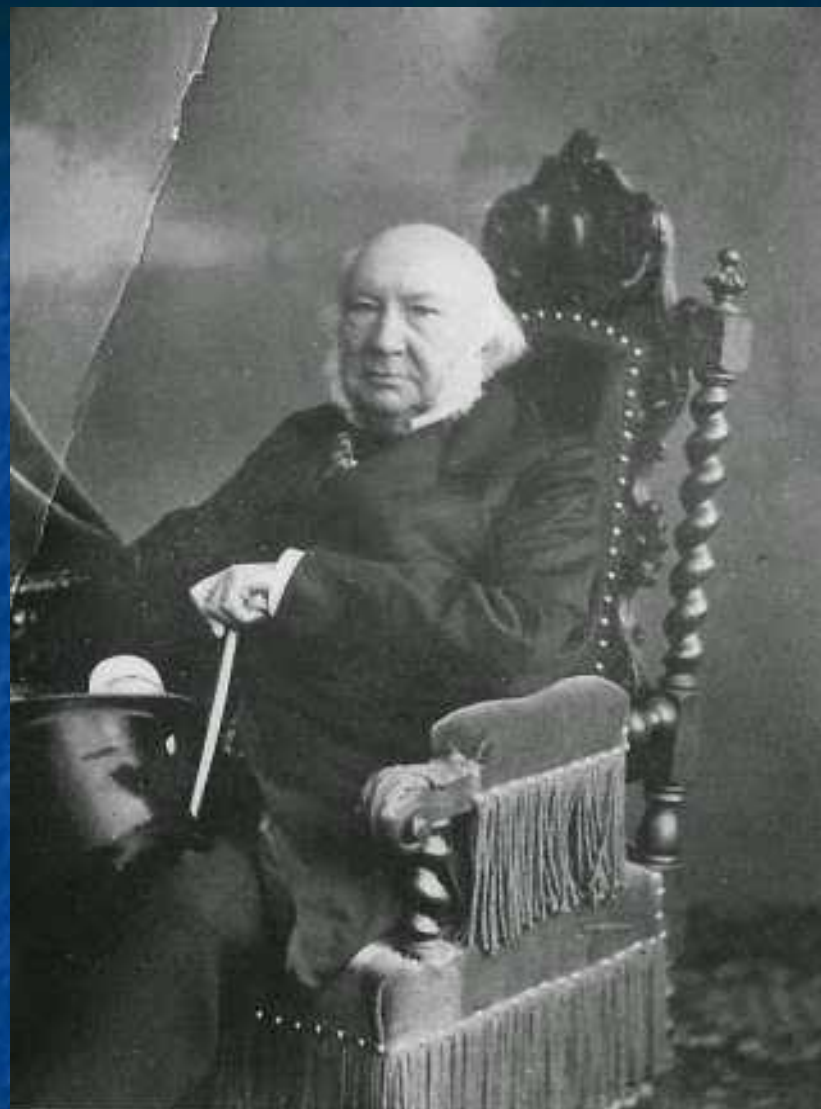
У 1850 році маєток у Згурівці переходить у власність до сина Петра Аркадійовича Кочубея (1825-1892). В роки його господарювання маєток набув значного розквіту. У 1888 р. П.А. Кочубей заснував у Згурівці метеостанцію, яка працювала до 1954 р. У 1863 році, з ініціативи власника маєтку в Згурівці відкривається двокласна церковно-приходська школа.

Останнім власником маєтку був Василь Петрович Кочубей (1868-1940). У 1910 році Василь Петрович добудовує двоповерхове праве крило до будинку. У палаці налічувалось понад 40 кімнат.

Перед революцією родина полишила свій маєток і виїхала до Бельгії. Палац був спалений в 1920 році. На сьогодні на території маєтку залишився чудовий парк, який є пам'яткою садово-паркового мистецтва та приміщення псарень. Також на території парку знаходяться поховання власника маєтку Петра Аркадійовича Кочубея (1825-1892) та його дружини Варвари Олександрівни Кочубей (1829-1894).

**Палац Кочубеїв у Згурівці.
Фото 1906 р.**

**Аркадій Васильович Кочубей
(1790 - 1878 рр.).
Фото середини XIX ст.**

**Варвара Василівна і Василь Петрович Кочубеї у своєму маєтку Згурівка.
Фото 1906 р.**

Місто Батурич Чернігівська губернія Конотопський повіт (Бахмацький р-н, Чернігівська обл.)

З проголошенням Батурина гетьманською столицею в 1669 році, гетьман Дем'ян Многогрішний започатковує будівництво адміністративної споруди, де згодом почав діяти Генеральний суд Лівобережної України. Як будинок генерального суду споруда проіснувала до 1700 року. В квітні цього року Василя Кочубея, генерального писаря обирають на посаду генерального судді і будинок переходить в його особисту власність. Відповідно до якого документу він отримав цей будинок невідомо, але в «Генеральному описі Малоросії 1765-1769 рр.» вказано: «Двор принадлежит П. Кочубею, раньше владел дед его, Василий Кочубей, который был судьей генеральным».

На базі природної діброви Василь Леонтійович створює ландшафтний парк з мальовничим ставком. В кінці XVII століття на території садиби була побудована церква Введення Богородиці. Опис маєтку Кочубея в м. Батурині за 1836 рік, який зберігається в Державному архіві Чернігівської області м. Чернігів, дає нам підтвердження, що будинок Кочубеїв належав на початку XIX ст. родині Розумовських. З опису відомо, що на території садиби знаходились два флігелі, в одному розміщувалась кухня, а в іншому проживала прислуга. Дерев'яні сараї, дві комори, невеличкий флігель, льодяник, конюшня, будинок для кучерів та охоронців. Поряд з будинком знаходилась дерев'яна баня на дві кімнати та кам'яна солодовня. У 1856 році садиба знову повертається у власність родини Кочубеїв. У їхній власності маєток перебував до 1917 року і останнім господарем був Василь Петрович Кочубей (1868-1940).

На сьогодні в Батурині збережені: пам'ятка архітектури XVII – XIX ст. - Будинок Генерального суду (будинок В.Л. Кочубея), пам'ятка садово-паркового мистецтва XVII ст. – парк «Кочубеївський», пам'ятка археології XVII – XVIII ст. - садиба «Кочубея».

**Будинок Генерального судді В.Кочубея в м. Батурині.
Фото 1911 р.**

**Будинок Генерального судді В.Кочубея в м. Батурині.
Фото 2010 р.**

**Портрет Василя Леонтійовича Кочубея (1640 -1708 рр.).
Невідомий художник. XVIII ст.**

Село Вороньки Чернігівська губернія Козелецький повіт (Бобровицький р-н, Чернігівська обл.)

У 1850 році Аркадій Васильович Кочубей (1790-1878) купує маєток у селі Вороньки для сина Миколи Аркадійовича Кочубея (1827-1864). З 1860 року родина Миколи Аркадійовича Кочубея постійно мешкає у цьому маєтку. На території був побудований двоповерховий дерев'яний будинок. У 1905 році на території маєтку було побудовано церкву Святого Миколая. Храм був побудований за проектом архітектора О.Ю. Ягна з білої цегли, оздоблений майолікою, розписаний відомим художником І. Соколовим (1823-1918). В 1918 році церкву закрили, а в 1930-х роках - розібрали.

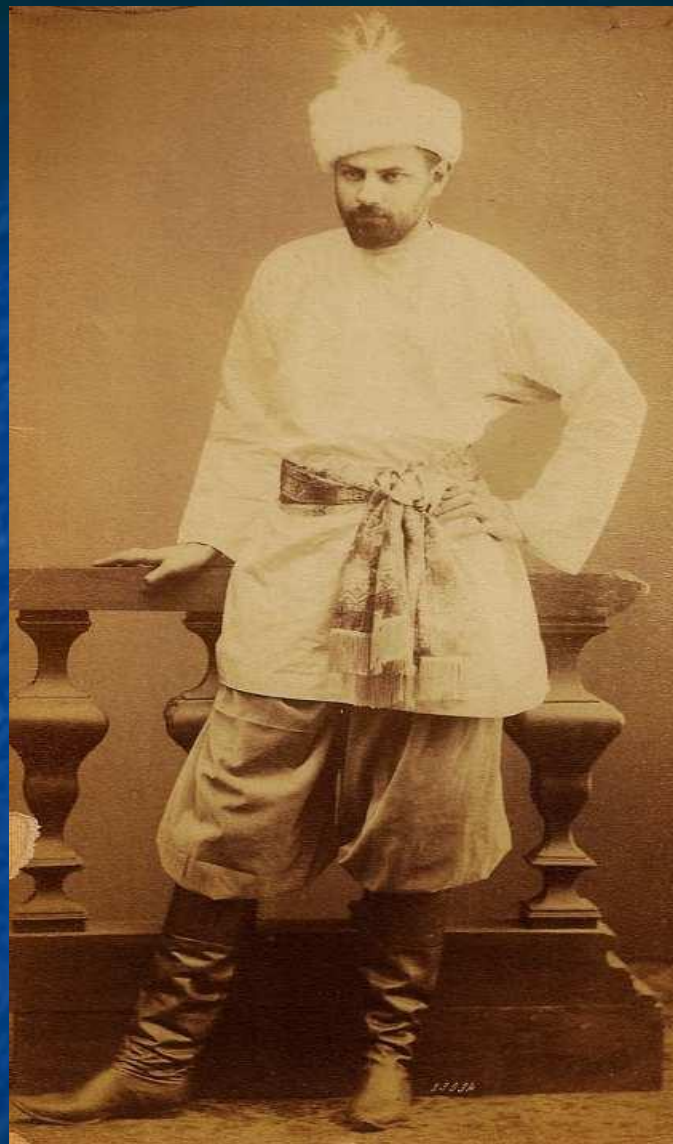
На кошти Кочубеїв був заснований аматорський народний театр, в якому грали самодіяльні артисти, багато з яких потім стали професійними видатними акторами і співаками, а М.В. Діаковський в 1920 - 1930 роках очолював Одеський оперний театр. В 1908 році останній власник маєтку М.М. Кочубей (1863 - 1935) відкрив чотирикласну земську школу, де навчались біля 80 селянських дітей. Маєток існував до 1918 року, а потім був зруйнований.

**Будинок Кочубеїв у с. Вороньки.
Фото середини XIX ст.**

**Микола Аркадійович Кочубей
(1827 - 1864 рр.).
Фото середини ХІХ ст.**

**Михайло Миколайович Кочубей
(1863 - 1935 рр.).
Фото середини ХІХ ст.**

Церква Святого Миколая у с. Вороньки.

Фото 1905 р.

Село Дубовичі Чернігівська губернія Глухівський повіт (Кролевецький р-н, Сумська обл.)

У володіння до родини Кочубеїв село Дубовичі переходить згідно універсалу гетьмана І.С. Мазепи від 12 травня 1699 року, який був наданий генеральному писарю Василю Леонтійовичу Кочубею.

В 1777 році на кошти Василя Васильовича Кочубея (1728-1791) в центрі села Дубовичі було побудовано храм Різдва Пресвятої Богородиці. Новозбудований храм був освячений в 1783 році. У часи господарювання колезького секретаря Василя Васильовича Кочубея (1829-1878) село Дубовичі набуває особливого піднесення. В 1854 році за ініціативи власника та на його кошти було відкрито парафіяльне училище. У 1863 році на території маєтку було збудовано дворову церкву Вознесіння Господнього, яка знаходилась поряд з будинком.

Останньою власницею маєтку у 1896 році стала Варвара Василівна Кочубей (1869-?). Центральне місце успадкованої садиби займав одноповерховий цегляний будинок. За бажанням нової власниці у 1896 році розпочали будівництво двоповерхового дерев'яного будинку з розкішним оздобленням всередині та зовні, яке успішно закінчилось у 1898 році. Біля будинку розташовувався флігель для гостей, кухня та інші службові приміщення. Неподалік за кам'яною огорожею стояли будинки економії, які з'єднувались з панським будинком телефоном. У зв'язку з революційними подіями 1917 року родина Кочубеїв полишила Україну, виїхавши за кордон, а у 1918 році емігрувала до Бельгії.

На сьогоднішній день від колишнього будинку Кочубеїв залишилося лише 2/3 його частини. Деякий час у ньому розміщувалась сільська школа, потім дільнична лікарня, а нині він перебуває в занедбаному стані. Дуже добре зберігся флігель для гостей, в якому розмістилась сільська амбулаторія. Загальна площа маєтку разом з озером становила 22 га. Комплекс споруд садиби Кочубеїв є пам'яткою архітектури місцевого значення, а парк «Кочубеївський» - пам'ятка садово-паркового мистецтва.

**Домова церква Вознесіння Господнього в
с. Дубовичі з книги В. Гурби
«Дубовичі історико-красзнавчий нарис».
Фото 1898 р.**

**Варвара Василівна Кочубей (1869 -? рр.).
Фото середини ХІХ ст.**

**Будинок Кочубеїв в с. Дубовичі з книги В. Гурби
«Дубовичі історико-краєзнавчий нарис».
Фото 1898 р.**

**Будинок Кочубеїв в с. Дубовичі.
Фото 2012 р.**

Село Кинашівка Чернігівська губернія Борзнянський повіт (Борзнянський р-н, Чернігівська обл.).

Першим власником Кинашівки був генеральний писар Василь Леонтійович Кочубей про що вказано в універсалі Івана Мазепи від 8 липня 1707 року.

Розквіту маєток набуває при останньому власнику Михайлу Миколайовичу Кочубею (1863 - 1935). Зі спогадів жителів села відомо, що територія садиби Михайла Кочубея в Кинашівці була дуже великою і розділялась на дві частини річкою Яловець. На правій стороні річки були збудовані приміщення для навчання «дядьківських» дівчаток, пральня, церква та господарські споруди, а на лівому розміщувався великий парк та двоповерховий будинок господаря, де зупинялися почесні гості. За бажанням господаря для з'єднання двох берегів через річку було збудовано два містки та насипи до них, один з яких зберігся до нашого часу. На території маєтку була побудована дерев'яна церква. З невідомих причин М. Кочубей переніс церкву в м. Ічню, а на її місці збудував цегляну. За спогадами місцевих жителів, вона мала назву Михайлівська, в роки воєнничого атеїзму церкву розібрали. У 1909 році Михайло Кочубей продав частину свого маєтку разом із млинами, спиртозаводом і частиною земель графу Ф.О. Уварову за 400 тис. крб., а у 1913 році назавжди полишив Кинашівку і виїхав до Петербургу.

На сьогоднішній день приміщення для навчання «дядьківських дівчат» збереглися, але знаходяться у жахливому стані. Цілісними залишилися лише стіни і дах. У 90-х роках дані споруди перетворилися на пустку.

Приміщення Кинашівської школи, побудованої на кошти М.М. Кочубея.

Фото початку ХХ ст.

**Приміщення Кинашівської школи, побудованої на кошти М.М. Кочубея.
Фото 2011р.**

Михайло Миколайович Кочубей (1863 - 1935 рр.).

Фото середини ХІХ ст.

Село Стара Гута Чернігівська губернія Новгород - Сіверський повіт (Середино - Будський р-н, Сумська обл.)

Село Стара Гута перейшло у володіння до генерального судді Василя Леонтійовича Кочубея згідно універсалу гетьмана І. Мазепи від 10 квітня 1694 року.

У Старій Гуті знаходився «приїжджий дім» Кочубеїв, що складався з декількох кімнат, а недалеко від нього - Кочубеївська пуща, великий масив соснового лісу, який мав у окружності близько 63 верст. За часів господарювання Аркадія Васильовича Кочубея в 1855 році будується цукровий завод з трьома гідравлічними пресами, працює гуральня. Аркадій Васильович відновлює завод з виробництва скляних виробів, на якому на початку 50-х років ХІХ століття вироблялося продукції на суму до 8000 руб. сріблом. На Кочубеївському скляному заводі методом вільного дуття виробляли різноманітний скляний посуд, пляшки для вина, горілки, ліків тощо, які мали стійкий попит на території України, Росії і в деяких зарубіжних країнах.

Останнім власником маєтку був Василь Петрович Кочубей. Він відкриває лісопильні заводи, де працювало 23 робітники і вироблялося продукції на 39120 руб. на рік. На сьогодні в Старій Гуті від Кочубеїв нічого не залишилось.

План володінь родини Кочубеїв у Старій Гуті. XVII ст.

Село Тиниця Чернігівська губернія Конотопський повіт (Бахмацький р-н ,Чернігівська обл.)

До 1695 року с. Тиниця було ранговим селом гетьманів. В цьому ж році І.С. Мазепа віддав його шляхтичу Андрію Ребриковському, а після його смерті с. Тиниця переходить у володіння генеральному писарю Василю Леонтійовичу Кочубею (бл. 1640 - 1708). Архівних документів або гетьманських універсалів про передачу села генеральному писарю на даний час не виявлено, але відомо що у березні 1710 року російський цар Петро I підтвердив право власності Кочубеїв на с. Тиницю.

З 1822 року в родовому маєтку села Тиниці проживає Олена Василівна Маюрова (Кочубей), яка й почала розбудовувати маєток. В 1841 році за її ініціативи у селі почали будувати дерев'яний храм на кам'яному фундаменті в ім'я Покрови Пресвятої Богородиці та дзвіницю. У парк були завезені і висаджені різноманітні дерева: кедри, волоські горіхи, модрина, каштани, клени та дуби.

Після смерті брата Василя Васильовича (1784 - 1844) Олена Василівна виховувала його доньку – Катерину, якій і заповіла свою тиницьку садибу. У 1847 році Катерина Василівна Кочубей (1826 - 1897) вийшла заміж за Григорія Павловича Галагана (1819 - 1888). Молоде подружжя збудувало новий будинок, поряд скарбницю, в якій зберігали одяг, книги, мундири, зброю. Відбулися зміни і на території парку. Були розбиті чотири алеї – ялинова, кленова, каштанова та липова, які розходяться променями в різні боки від центру. А перед головним фасадом будинку розпланували класичну частину парку квадратної форми. Алеї поділяли її на 16 малих квадратів. Доріжки алей були вимощені цеглою, яка в деяких місцях проглядається до сьогодні. За будинком розпочинається пейзажна частина парку, на території якої знаходилось кілька ставків, що на жаль не збереглися.

Останнім власником Тиницької садиби був крелевецький предводитель дворянства Василь Аркадійович Кочубей (1826 - 1897). Перед революцією Кочубеї полишили родовий маєток і виїхали за кордон.

З 1921 року у спорудах Кочубеїв розмістилася Тиницька сільськогосподарська школа, яку називали школою колгоспної молоді. Під час Другої світової війни в приміщенні сільськогосподарської школи знаходився лазарет. Після війни навчання у сільськогосподарській школі відновилося, а в 1979 році школу перейменували на Сільськогосподарське професійно-технічне училище, пізніше - на Професійно-технічне училище № 4, де готували тільки бухгалтерів сільськогосподарського виробництва. 30 серпня 2006 року училище було закрито. Будівлі та парк перебувають в запустінні.

Будинок Кочубеїв в с. Тиниця.

Фото 2011 р.

**Скарбниця Кочубеїв в с. Тиниця.
Фото 2011 р.**

Село Ярославець Чернігівська губернія Глухівський повіт (Кролевецький р-н, Сумська обл.)

У 1687 році гетьман Іван Мазепа видав універсал, за яким село Ярославець Глухівського повіту було надане у володіння генеральному писарю Василю Леонтійовичу Кочубею.

В роки володіння онука В.Л. Кочубея, Василя Васильовича Кочубея, маєток здобуває найбільшого розквіту. В 1781 році на території садиби був регулярний сад з оранжереею, дерев'яний панський будинок на 15 покоїв на мурованому напівпідвальному поверсі, а також муровані служби на 10 покоїв. Два кам'яні флігелі, будинок для гостей, приміщення для дівчат-вихованок і дворових людей, конюшні та сараї. У маєтку знаходилась власна лікарня, музична школа. У 1796 році, за центральним двором, була побудована дворова мурована Благовіщенська церква.

Останнім власником Ярославського маєтку був Петро Васильович Кочубей (1880-1918). Він успадкував прекрасний маєток в оточенні величезного парку (близько 30 га). До тінистих алей прилягали клумби з трояндами та ліліями, а на Панському ставку красувався «Острів любові». До Ярославецької економії відносились тваринницькі ферми, цегельний, цукровий, спиртовий заводи, що розташовувалися в сусідніх хуторах Покровському та Степовому, а також господарство в слобідці Ретик. Всього 3500 десятин землі.

У 1918 році, в зв'язку з революційними подіями, Петро Васильович разом з родиною змушений був полишити маєток і виїхати до Києва. В цьому ж році він був заарештований та вбитий більшовиками. Поховали Петра Васильовича на Аскольдовій могилі. Розуміючи складність ситуації в Україні, Любов Олександрівна, дружина Петра Васильовича, забирає дітей та їде за кордон. З 1924 року родина Кочубеїв постійно проживає в Бельгії. Через довгих 55-ть років здійснилась мрія сина Петра Васильовича - Василя Петровича, він приїхав в Україну, щоб відвідати родовий маєток у селі Ярославець. Наступні візити родини Кочубеїв відбулися в 2001 та 2008 роках.

На сьогодні на території колишнього маєтку Кочубеїв розташована сучасна сільська школа та дитячий садок. В одній із кімнат школи розміщується музей, де зберігаються деякі речі Кочубеїв - піаніно, дзеркало, візитниця, комод, а також оригінальні фотографії та деякі документи. Від споруд Кочубеїв залишилися лише дві будівлі. Одна перебудована – це колишній флігель, а інша споруда – це будинок дружини Василя Аркадійовича, М.О. Капніст, яка знаходиться в занедбаному стані. Біля будинку знаходиться родинний склеп. Поряд парк під назвою «Картини», а також мальовничий став площею 27 га.

**Будинок Кочубеїв в с. Ярославець.
Фото 2012 р.**